

Filip & Fredrik
PRESENTERAR

TREVLIKT FOLK

Lärohandledning för högstadiet

TESKEDSORDEN

Teskedsorden är en stiftelse som grundades 2006 av tidningen Vi. Stiftelsen arbetar för tolerans och respekt människor emellan. Intolerans och fanatism utgör ett växande hot i dagens samhälle. Stiftelsens målsättning är att nå ut till unga människor och få dem att reflektera kring dessa viktiga frågor.

Som första afrikanska lag någonsin har Somalia precis anmält sig till bandy-VM. De unga spelarna bor dock inte i Somalia. De bor i Borlänge. Och ingen av dem har någonsin stått på ett par skridskor. VM i Sibirien börjar om sex månader. Någon tycks ha tänkt väldigt långt utanför boxen.

I Borlänge finns 3000 somalier (när filmen spelades in) och inledningen till filmen *Trevligt folk* visar ett samhälle med motsättningar, fördomar och okunskap. Patrik Andersson, initiativtagare till det somaliska bandylandslaget, bestämmer sig för att skapa en mötesplats genom idrotten. Han blickar ut över staden och säger: "Det här är en stad vi ska förändra!" Filmen *Trevligt folk* sätter Borlänge på kartan och visar kraften i att mötas på riktigt.

”Ett viktigt budskap i den här filmen är att ingenting är omöjligt. Den bilden ska man inte underskatta. Målvakten i laget har flytt från krig och förtvivlan. Två månader senare började han spela bandy och efter åtta månader blev han utsedd till en av VM:s bästa spelare, säger Jan-Olof Lundberg, integrationsstrateg i Borlänge” (Nytt i Falun och Borlänge, jan 2015).

I skolan finns stora möjligheter att skapa positiva mötesplatser för elever med olika identitetsuttryck. Skolan har ett tydligt uppdrag att främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. När intolerans och främlingsfientlighet mellan människor uppstår ska skolan stå för: "...kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser". Läroplanen för grundskolan beskriver också grundläggande värden med nyckelord som rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande.

Det är inte bara skolans styrdokument som uppmanar till arbete för socialt hållbara samhällen. Sverige har åtagit sig att leva upp till FN:s nya globala mål, som omfattar både mångfaldsfrågor och integration. Det 16:e delmålet betonar vikten av att "skapa fredliga och inkluderande samhällen" för att nå en hållbar utveckling inte bara i Sverige utan även globalt.

De pedagogiska övningarna till filmen Trevligt folk är anpassade

till högstadiet och kan användas för att introducera och fördjupa arbetet med mångfaldsfrågor. Övningarna kan användas i ämnesövergripande undervisning och på handlednings-/mentorstid. I läroplanen finns stöd för frågorna som tas upp i materialet. De är särskilt lämpade för lärare som undervisar i svenska, svenska som andraspråk och samhällsorienterande ämnen. Lärarhandledningen vill också uppmuntra till kreativt lärande och formativ bedömning genom

Ett tydligt syfte med övningarna.

Öppna frågor som uppmuntrar till reflektion.

Övningar som möjliggör fördjupat lärande.

Deltagaraktiva övningar där elever

utvecklar varandras lärande.

En mångfald av övningar och arbetssätt att välja mellan.

1

Grej of the day Tema Somalia

Kategori

Introducera/diskutera.

Syfte

Att lära sig mer om Somalia och få större förståelse för vad det innebär att fly från sitt land.

Tid

Dag 1: 5 min.

Dag 2: 45 min.

Dag 3: Se filmen Trevligt folk 92 min.

Metod

Grej of the day, för mer information om metoden, se <http://gotd.se>.

Dag 1

Låt eleverna få ta del av de inledande orden från Stig Dagermans dikt "Flykten valde oss":

"Fågeln väljer flykten. Vi valde den icke. Flykten valde oss. Därför är vi här..."

Dag 2

Följ upp med att eleverna får gissa vad dikten handlar om, enskilt, parvis eller i helklass. Visa sedan tre bilder från Somalia: karta (var i Afrika), bild på valfri invånare från Somalia och slutligen bild på somalier i Sverige. Tala med eleverna om orsaken till varför man behöver fly. Som bakgrund kan du som pedagog läsa texten i högra spalten för att få mer kunskap, se nedan. Ge sedan texten i läxa till eleverna. Avsluta momentet med att skicka med eleverna följande citat från filmen inför filmvisningen dag 3: **"Vi är inte skräp, vi är också människor"**

Dag 3

Diskutera citatet de reflekterat över hemma: "Vi är inte skräp vi är också människor". Avsluta med att se filmen: Trevligt folk som handlar om det somaliska bandylandslaget i Borlänge.

Fördjupningsuppgift

Börja momentet med att skriva MÖTESPLATS på tavlan.

Dela in eleverna i grupper. Ge dem ett A3-ark per grupp och whiteboardpennor.

Be dem beskriva tre möjliga lokala mötesplatser där nyanlända, nya svenskar och etablerade svenskar kan mötas. Eleverna ska kunna motivera varför platserna är bra mötesplatser. Var i elevernas närhet finns platser som stärker interkulturella möten och skapar dialog?

Låt dem presentera sina mötesplatser för en annan grupp med hjälp av vad de skapat (målat, nedtecknat) på sina A3-papper.

Ställ ut elevernas kreativa tankar om mötesplatser i skolan, på ert lokala bibliotek eller stadshus.

Kontakta kommunen och be någon integrationsansvarig möta eleverna för att samtala om vad kommunen gör för att skapa möten och lyssna på elevernas förslag.

Information om Somalia

Somalien, formellt Republiken Somalia, är ett land på Afrikas horn som gränsar till Djibouti i norr, Etiopien i väster och Kenya i sydväst. I norr har landet en kustlinje mot Adenviken och i öster och söder mot Indiska oceanen. Huvudstaden heter Mogadishu.

1991 bröt ett inbördeskrig ut och Somalia delades in i Somaliland - som förklarat sig självständigt - i nordväst, de helt eller delvis självstyrande regionerna Puntland och Galmudug i norr, samt det krigshärjade södra Somalia som i stort sett kontrolleras av Islamiska domstolarnas union ICU och Al-Shabaab samt Mogadishu och en region om 30 km runt huvudstaden, som kontrolleras av den internationellt erkända regeringen TFG. Inga av de självständiga delstaterna, som själva utropat sig, har erkänts av det internationella samfundet.

Sedan den långvarige diktatorn Siad Barre störtades 1991 har Somalia ansetts vara ett av världens mest politiskt osäkra länder. Efter inbördeskriget föll landet sönder i strider mellan klanmiliser och har sedan dess stått utan en fungerande centralregering och statlig förvaltning. Somalia har därför inte kunnat försvara havsområdena kring Afrikas horn, vilket utländska fartyg har utnyttjat. Från 1990-talet har somaliska vatten använts för dumpning av stora mängder kemiskt och radioaktivt avfall. Trålare har sökt sig till fiskevattnen kring Somalia, dammsugit vattnen på fisk och förstört de lokala fiskarnas försörjning. För att försvara vattnen tog lokalbefolkningen till vapen, det var så piraterna uppstod utanför Puntland.

Det illegala fisket har bidragit till ett avsevärt ekonomiskt avbräck för Somalia. De största humanitära problemen är hungersnöd och hälsoproblem kopplat till användning av förorenat vatten. Landet drabbas också periodvis av svår torka som delvis beror grund av den globala uppvärmningen, vilket kombinerat med konflikt leder till massiv flykt till grannländerna. År 2011 tog sig nästan 100000 somalier över gränsen till Kenya för att söka skydd och mat. Landet har tio miljoner invånare med en uppskattad medellivslängd på 50 år och spädbarnsdödligheten ligger på 10 procent.

Läs gärna mer här:

<http://bit.ly/1jWOsev>

<http://bit.ly/1O3shBu>

2

Migranten i mig

Kategori

Introducera/diskutera.

Syfte

Att få ökad kunskap om migration och människors olika förutsättningar och möjligheter i världen.

Tid

90 min (steg 1: ca 30 min, steg 2: ca 60 min).

Metod

Använd det digitala verktyget livets lotteri på <http://livetslotteri.se/> och läs Fores artikel om migration utifrån ett svenskt perspektiv.

Steg 1

Låt alla elever ta en lott på Rädda barnens hemsida:

<http://livetslotteri.se/>

Be eleverna fördjupa sina kunskaper om det land de fötts i genom att ta del av informationen kring det som finns att tillgå på hemsidan kring utbildning, mänskliga rättigheter etc. Sätt eleverna i grupper och låt dem presentera sitt "nya hemland". Avsluta med en diskussion i helklass, förslagsvis utifrån följande frågor:

Diskussionsfrågor

1. Vilken, tror du, är den största skillnaden från ditt liv här i Sverige och ditt "nya hemland"?
2. Känner du till någon som varit tvungen att fly från sitt hemland på grund av att deras rättigheter varit hotade?

Steg 2

Låt eleverna läsa tankesmedjans Fores sammanfattande text nedan om migration utifrån ett svenskt perspektiv.

Migration

Sedan 1500-talet har Sverige haft sporadisk invandring. Ofta var det människor som bjöds in, eller köptes, till Sverige på grund av sina speciella färdigheter inom ett visst område. Under den senare medeltiden invandrade många tyska köpmän och hantverkare, vilka var viktiga för svensk politik, ekonomi, industri och handel.

Även 1600-talets stormaktstid står ut i svensk immigrationshistoria då en hel del holländare, valloner och speciellt skottar tog sig till Sverige. Andra invandrare som hade stor betydelse för Sverige under denna tid var svedjefinnarna som införde nya odlingsmetoder i svenska skogsbygder. Man var dock mycket restriktiv med vilka som fick komma. Det var bara kapitalister, entreprenörer, industriella experter eller personer med mycket nödvändiga egenskaper och kunskaper som invandrade. Människor med annan religion än protestantism var heller inte välkomna, framförallt inte katoliker och judar. De senare tilläts inte bosätta sig i Sverige förrän 1782.

Mellan 1850 och 1920 var Sverige på grund av utbredd fattigdom och svält ett stort utvandringsland och man räknar med att cirka 1,2 miljoner svenskar lämnade Sverige under den här tiden för att söka ett bättre liv i framför allt Amerika. Invandringen till Sverige bestod under samma period nästan enbart av återvändande svenskar. 1917-18 infördes pass- och viserings-tvång för att komma till Sverige.

Efter den stora utvandringen kan invandring till Sverige delas in i tre faser. Den första inträffade i slutet av andra världskriget,

1945-60, då invandringen främst utgjordes av flyktingar från länder i kris efter kriget. Dessa kom främst från Baltikum och östeuropeiska stater.

I en andra fas hade Sverige framför allt mycket arbetskraftsinvandring eftersom arbetare behövdes till industrin och till offentlig sektor. Dessa invandrare kom framför allt från övriga Norden eller länder inom Europa. 1969-70 var en topp i denna fas av arbetskraftsinvandring som sedan avtog då fackföreningarna krävde restriktivare lagar. Efter detta var man som invandrare tvungen att ha uppehållstillstånd, arbetstillstånd och någonstans att bo innan man fick komma till Sverige. Från 1972 invandrade därför nästan bara nordiska arbetare eller personer med familjeanknytning som skäl.

Den tredje fasen som startar någonstans runt 1980 och sträcker sig fram till idag består främst av flyktingar från länder utanför Europa. Under perioden 1984 och framåt har antalet asylsökande ökat från ca 12 000 per år, till 80 000 år 2012. Under slutet av 80-talet invandrade människor från framför allt Iran, Chile, Libanon, Polen och Turkiet. Efter Jugoslaviens sammanbrott i början av 90-talet och efterföljande konflikter flydde många till Sverige.

Totalt har antalet utrikesfödda i Sverige sedan andra världskrigets slut ökat med lite mer än 1 miljon människor. Av dessa har ungefär en tredjedel invandrat från de andra nordiska länderna, en tredjedel från övriga Europa och en tredjedel från icke-europeiska länder. En majoritet av dessa har bott i Sverige i minst 10 år och runt 40 procent har bott i Sverige i mer än 20 år. Från slutet av 1980-talet har ca 50 000 invandrat till Sverige per år och mellan 2000-2005 låg siffran på 60 000 per år.

Flyktingkrisen i Syrien har gjort att antalet personer som sökt asyl i Sverige är på historiskt höga nivåer. Fram till augusti 2015 hade nära 50 000 personer ansökt om asyl i Sverige, vilket är 4 000 fler ansökningar än samma period förra året. Antalet ensamkommande barn har dock ökat drastiskt. Bara under de första sex månaderna 2015 ansökte ungefär lika många ensamkommande barn och ungdomar om asyl i Sverige som under hela 2014. Merparten kom från Syrien, Eritrea, Afghanistan och Somalia.

Diskussionsfrågor (individuellt och sedan i grupp):

1. Känner du till någon i din egen släkt som invandrat eller utvandrat?
2. Vilka var skälen till deras invandring/utvandring?
3. Om du var tvungen att utvandra vart skulle du i så fall vilja flytta?

3

Bandy som berör

Kategori

Skriva, diskutera.

Syfte

Att reflektera över filmens innehåll.

Tid

Film 92 min + 60 min.

Metod

Filmanalys.

Filmanalys

Se filmen Trevligt folk.

Be eleverna skriva max en A4 (handskriven, 1/2 på dator) utifrån frågan :

Vilken tycker du är den starkaste händelsen/scenen i filmen? (ca 20 min)

Dela sedan in eleverna i grupper på fyra och låt dem diskutera utifrån vad de skrivit. (ca 20 min)

Diskussionsfrågor

Vad i filmen var humoristiskt?

Vad i filmen var allvarligt/gripande?

Vilken karaktär gjorde störst intryck på dig?

Vad lärde du dig av filmen?

Fördjupning

Hur kan man, som entreprenören Patrik Andersson i Borlänge, tänka "utanför boxen" och skapa projekt som leder till större förståelse för mångfald och migration? Känner du till andra integrationsinitiativ som varit framgångsrika? Be eleverna undersöka genom att på nätet besöka följande projekt:

ÖppnaDörren, <http://oppnadorren.se>

Inkludera Invest, <http://inkluderainvest.se/>

Ge rasismen rött kort, <http://gerasismenrottkort.se/>

Finns det andra goda exempel? Har du några egna förslag? Avsluta med en sammanfattande diskussion genom att skriva upp alla förslag på tavlan. Även här kan man som pedagog kontakta kommunens integrationsansvarig för att visa på elevernas förslag. (se "Grej of the day", övning 1)

4

Global identitet i X-köping

Kategori

Tala.

Syfte

Att reflektera över filmens innehåll och vinsterna med ett mångkulturellt samhälle.

Tid

Film 92 min + 60 min.

Metod

Muntlig argumentation.

Se filmen

med dina elever. Låt eleverna sedan reflektera över hur Sverige skulle se ut utan invandring. Utmana dem att se mellanmänniskliga, kulturella, gastronomiska, ekonomiska fördelar med ett mångkulturellt samhälle.

Inled med att presentera följande två centrala citat från grundskolans läroplan, gärna på powerpoint eller på tavlan:

”Ett internationellt perspektiv är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och för att skapa internationell solidaritet ...”

”Skolan ska bidra till att människor får en identitet som kan relateras till och innefatta inte bara det specifikt svenska utan också det nordiska, det europeiska och ytterst det globala”

Tal

Be sedan eleverna formulera ett 3-5 minuter långt tal utifrån följande scenarium:

Du är borgmästare i X-köping och den senaste tiden har intolerans och främlingsfientlighet visat sig i din stad. Flyktningförläggningar har satts i brand, elever med invandrarbakgrund har mottagit hot via sociala medier, rasistisk graffiti förekommer på byggnader i centrum och i förorten. Många invånare är oroliga. Du har som borgmästare bestämt dig för att bemöta den här negativa utvecklingen med ett tal som lyfter upp goda argument för ett mångkulturellt samhälle. Du benämner ditt tal ”Global identitet i X-köping.”

Som stöd och inspiration till sina tal kan eleverna få följande två frågor:

**Hur berikas Sverige och din kommun av invandring?
Vad kan vi i Sverige lära oss av dem som kommer till vårt land?**

Avsluta momentet med att låta eleverna framföra sina tal, antingen i grupper inför varandra eller i helklass.

Fördjupning

Förslag på tre artiklar/rapporter som ger perspektiv på migration och goda argument i samtalet med dina elever (delar av artiklarna/rapporterna kan också eleverna ta del av):

”900 miljarder skäl att uppskatta invandring”

<http://www.arenaide.se/>

”Global utmaning”

<http://www.sydsvenskan.se/opinion/aktuella-fragor/tre-argument-for-okad-invandring/>

Ossalla rapport/artikel i DN

<http://www.dn.se/debatt/vi-punkterar-de-vanligaste-myterna-om-invandringen/>

5

Stora hjärtan

Kategori

Skriva.

Syfte

Att öva förståelse för andra människor och förmågan till inlevelse.

Tid

Film 92 min + 60 min.

Metod

Identifikation leder till empati, den så kallade. i.e.-metoden. För mer information se http://www.abrahamsbarn.se/index.php?option=com_content&view=article&id=53&Itemid=62

Se filmen

Presentera de två filmscenerna nedan för eleverna och be dem skriva en kort text där de tar handlingen vidare. De har sju minuter på sig att skriva och måste skriva i jag-form. Nedan finns förslag på textinledningar. Uppmuntra eleverna att, liksom i filmen, få in både humor och allvar i sina texter.

Scen ett

Det finns en scen i filmen från bandyVM i Irkutsk där man får möta en rysk hejarklack som förvånansvärt nog hejar på det somaliska laget och har med sig en stor somalisk flagga. När de blir tillfrågade om varför de hejar på det somaliska laget förklarar de att somalierna har stora hjärtan och är värda deras stöd och att ryssarna känner igen sig i att vara i underläge.

Jag heter.... och är från Irkutsk. När jag såg det somaliska bandylaget...

Scen två

Vi får vi möta Ahmed som kom till Sverige som 12-åring. Nu är han 18 och har inte träffat sin mamma på hela tiden här, men de har nära kontakt och pratar ofta i telefon. Ahmed berättar om mötena med Sverige genom bandyn.

Hej mamma, genom bandyn har jag äntligen lärt känna en massa svenskar...

Sätt eleverna i grupper och be dem läsa sina texter för varandra.

6

Vad vet vi om världen?

Kategori

Samtala, diskutera.

Syfte

Att reflektera över människors olika livsvillkor baserat på fakta om utveckling.

Tid

45-60 min.

Metod

Gapminder.

Gapminder är ett webbaserat verktyg som gör statistik levande och enkelt. Gapminder skapades av Hans Rosling. Har du inte redan sett hans föreläsningar rekommenderar vi att du tittar på en på Youtube. Vi har tagit fram några grafer som du kan använda för att hjälpa eleverna att förstå livsvillkor för människor i några av de länder varifrån många nyanlända elever kommer, men även hur det var när många lämnade Sverige.

1. Hur bor vi?

Använd grafen i den här länken för att samtala om hur människor bor i ett land. Du kommer att se att 85 procent av alla människor i Sverige bor i städer medan endast hälften så många i Somalia gör det. Närmare 60 procent bodde i städer i Syrien före kriget och ungefär en 25 procent i Afghanistan. Hur påverkas en människas liv av var hen bor? www.bit.ly/1L1Jwev För att ge ytterligare perspektiv har vi lagt in världens mest urbaniserade land, Singapore, och världens minst urbaniserade land, Burundi. Tillsammans med dina elever kan du ta bort och lägga till länder som ni vill jämföra.

Be eleverna gissa hur stor andel av befolkningen de tror bor i städer i några olika länder. Visa sedan grafen på tavlan utan att trycka play.

Be eleverna gissa hur urbaniseringen har utvecklats sig från 1990 till idag. De kan sätta post-it-lappar eller rita på tavlan där de tror att andelen människor i städer i ett visst land är idag. Arbetet kan ske i grupp eller individuellt.

Tryck play på grafen och se förändringen över tid.

Diskutera vad ett liv i staden respektive på landsbygden innebär, för- och nackdelar.

2. Vi lever allt längre

Hur gammal är den äldsta personen du känner? Hur gammal tycker du det är normalt att bli? Hur gammal vill du bli? Vad påverkar hur gamla människor blir? Det finns stora skillnader mellan hur gamla människor blir på olika platser i världen, men det finns även stora skillnader över tid.

▪ Be eleverna svara på frågan (individuellt, i grupp eller helklass):
Hur länge kunde man förväntas leva i Sverige för 100 år sedan? (Svar: 57 år)

▪ Visa eleverna grafen www.bit.ly/1L1KU0w som illustrerar förväntad livslängd i Afghanistan, Somalia, Sverige och Syrien mellan åren 1915-2015.

▪ Låt eleverna gissa hur utvecklingen förändras över tid. Projicera grafen på tavlan och be eleverna komma fram och markera hur gamla de tror att människor blir i båda länderna 2015 genom att sätta en punkt och sina initialer på tavlan eller markera med post-it-lappar.

Genom att trycka play får man se utvecklingen över tid.

▪ Be eleverna reflektera över följande (i grupp eller helklass):

- 1. Varför levde människor så mycket kortare i Sverige för 100 år sedan?**
- 2. Den snabba utvecklingen i Afghanistan och Somalia.**
- 3. Syriens enorma utveckling fram till kriget och det faktum att människor lever allt längre i alla länderna.**

3. Över en miljon svenskar på flykt

Var sjunde människa i världen är migrant och svenskar är inga undantag. Från mitten av 1800-talet till tidigt 1920-tal lämnade ungefär 1,2 miljoner svenskar Sverige. De flesta flyttade till USA. Den svenska emigrationen nådde mot slutet av 1860-talet sin höjdpunkt när Sverige drabbades av flera missväxtår.

Under perioden av stor utvandring från Sverige rådde mycket svåra förhållanden och många barn dog före sin femårsdag. År 1860 dog 197 barn av 1000 före sin femte födelsedag i Sverige. Inget land i världen har så hög barnadödlighet idag. Samma år var den förväntade livslängden i Sverige 48 år. Inte heller vad gäller livslängd ligger något land i världen så lågt idag som Sverige gjorde under den period när allra flest svenskar emigrerade.

Visa grafen www.bit.ly/1Hz0llc och diskutera livsvillkoren i Sverige under den period då flest svenskar valde att lämna landet. Tryck på play och se hur livslängden har ökat i Sverige.

Slut.

Utvecklare

Johanna Lund Rockliffe och Mathias Demetriades

Tack

Axfoundation som har stöttat detta.

